

КОМУНІКАТИВНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ДО МОВЛЕННЕВОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Лагута Т.М., канд. філол. наук,

Вержанська О.М., канд. філос. наук (Харків)

Стаття присвячена комунікативному тренінгу як засобу формування готовності мовної особистості до мовленнєвої взаємодії. Завдяки цьому засобу формується готовність інофона до спілкування в українському культурному середовищі. Описано етапи організації навчання спілкування. Сформульовано висновок про те, що тренінг є ефективним для розвитку готовності до комунікації, сприяє поглибленню й застосуванню знань студентів про національно-культурні особливості нерідної країни. Зазначений засіб навчання розвиває навички позитивного соціального контакту, навчає досягати емоційного комфорту. Розглянуто етапи комунікативного тренінгу з роботи над жанром компліменту. Комунікативний тренінг складається з таких етапів: постановка завдання; актуалізація мовленнєвого досвіду студентів; формування уявлення інофонів про сценарії української етикетної взаємодії, ознайомлення з етикетними формами, що функціонують в українській культурі, із поширеними стратегіями й тактиками мовленнєвої поведінки в різноманітних етикетних ситуаціях; розпізнавання та аналіз етикетних формул в автентичних текстах; тренування вміння правильної мовленнєвої поведінки; рефлексія. Наведено приклади найпоширеніших українських компліментів. В українському мовленнєвому етикеті найбільш поширеними є такі типи компліментів, як комплімент зовнішньому вигляду, комплімент фізичним, внутрішнім, професійним якимось людині, комплімент віку, комплімент родичам і друзям, комплімент помешканню та предметам побуту. В українському побутовому та професійному мовленні завжди присутній комплімент, що є ефективним засобом установлення й підтримання гарних стосунків.

Ключові слова: інофон, комплімент, комунікативний тренінг, мовленнєва взаємодія, мовна особистість, українська мова як іноземна.

Лагута Т.Н., Вержанская О.Н. Коммуникативный тренинг как средство формирования готовности языковой личности к речевому взаимодействию. Стаття присвячена комунікативному тренінгу як засобу формування готовності языкової особистості к речевому взаємодію. Благодаря этому средству формируется готовность инофона к общению в украинской культурной среде. Описаны этапы организации обучения общению. Сформулирован вывод о том, что тренинг является эффективным для развития готовности к коммуникации, способствует углублению и применению знаний студентов о национально-культурных особенностях неродной страны. Указанное средство обучения развивает навыки позитивного социального контакта, учит достигать эмоционального комфорта. Рассмотрены этапы коммуникативного тренинга по работе над жанром комплимента. Коммуникативный тренинг состоит из следующих этапов: постановка задачи; актуализация речевого опыта студентов; формирование представления инофонов о сценариях украинского этикетного взаимодействия, ознакомление с этикетными

формами, функціонуючими в українській культурі, з розпространими стратегіями і тактиками речевого поведіння в різних етикетних ситуаціях; розпізнавання і аналіз етикетних формул в аутентичних текстах; тренівка умения правильного речевого поведіння; рефлексія. Приведені приклади найбільш розпространих українських компліментів. В українському речевому етикеті найбільш розпространені такі типи компліментів, як комплімент зовнішньому виду, комплімент фізичним, внутрішнім, професійним якостям людини, комплімент віку, комплімент родичам і друзям, комплімент приміщенню і предметам быта. В українській побутовій і професійній мові завжди присутній комплімент, що є ефективним засобом встановлення і підтримки хороших стосунків.

Ключевые слова: инофон, комунікативний тренінг, комплімент, речево-взаємодія, українська мова як іноземна, мовна особистість.

Tatiana Laguta, Olga Verzhanskaya. Communicative training as a means of forming the readiness of a language personality to speech interaction. The article is devoted to communicative training as a means of forming the readiness of the linguistic personality for speech interaction. Revealed the relevance of the work, which is the development of special training tools for intercultural communication. Achieved work goal. The main type of preparation for intercultural communication, focused on practical interaction with another culture, is training. Prospects for further research lie in the development of methodological foundations of communication trainings in order to shape the readiness of the linguistic personality to speech interaction.

The communicative training consists of stages such as task setting; actualization of students' language experience; the formation of the representation of the Indonesians about the scenarios of Ukrainian etiquette interaction, familiarization with etiquette forms that function in Ukrainian culture, with the common strategies and tactics of speech behavior in a variety of etiquette situations; recognition and analysis of etiquette formulas in authentic texts; training the ability to correct the speech behavior; reflection. In the article we give examples to the stages of communicative training the work on the genre of compliment.

The first stage of the training is to inform students about the topic of the lesson and the teacher's message about the notion of "compliment" and the national specificity of the compliment in Ukrainian culture. The second stage is the formation of the students presentation about the rules of using the compliment in the Ukrainian culture. The third stage of the training is the solution of communication tasks and exercises built on the basis of authentic texts, for example, the teacher can use the broadcast recordings of participants of radio and television programs, heroes of feature films, spoken speech of the speakers of the language. The fourth stage of the communicative training is the organization of reflection, which consists of reflection, self-observation, the desire to understand their own feelings and actions.

Key words: communication training, compliment, foreign speaker, language personality, speech interaction, Ukrainian as a foreign language.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У надзвичайно великому й різноманітному світі культури кожен із її видів відіграє важливу роль, оскільки відповідає нагальним потребам індивіда, груп, суспільства в цілому. Безсумнівно є той факт, що сьогодні особливою соціальною значущістю набуває комунікативна культура. Комунікативна культура – один із важливих чинників

антропосоціогенезу. Вона є необхідною ланкою механізму соціалізації, виконуючи важливу життєзабезпечувальну функцію. Поведінка людей, які належать до інших культур, не є чимось непередбачуваним, вона піддається вивченню і прогнозуванню, тільки для цього потрібна спеціальна підготовка до міжкультурної комунікації.

На сучасному етапі процес навчання української мови як іноземної вимагає пошуку, розробки та використання ефективних технологій, спрямованих на підвищення якості мовної підготовки майбутніх фахівців. Особливий інтерес методистів, науковців викликає інтерактивне навчання, організація якого передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, вироблення спільного рішення на підставі аналізу відповідної ситуації. Інтерактивне навчання ефективно сприяє розвитку навичок і умінь іншомовної комунікації, створенню атмосфери співдружності, взаємодії на заняттях. Однією з ефективних технологій, що сприяють розвитку іншомовної комунікативної компетенції іноземних студентів, є технологія тренінгу.

Мета роботи полягає в розробці методичних засад комунікативного тренінгу, завдяки якому формується готовність мовної особистості, зокрема інофона, до мовленнєвої взаємодії в українському культурному середовищі.

Аналіз останніх досліджень. Тренінг (від англ. *training* – спеціальне тренування, навчання чого-небудь) – термін на позначення різних методів, призначених для формування й розвитку у індивіда корисних звичок, умінь і навичок [1].

Тренінг як особлива форма навчання сформувався на початку ХХ століття. Зокрема в 1912 році в США автор популярних книг із психології Дейл Карнегі організував тренінговий центр, у якому проводилися тренінги з розвитку впевненості в собі, формування навичок спілкування, ділової взаємодії з людьми, публічного виступу [8]. Серед різних видів тренінгу (соціально-психологічний, тренінг особистісного зростання тощо) слід зазначити актуальність тренінгу спілкування в навчанні іноземних мов. Як стає зрозумілим із назви, для цього виду тренінгу підбираються вправи й завдання на розвиток комунікативних умінь, а для організації спілкування моделюються різноманітні ситуації, використовуються елементи гри і драматизації [8].

І. Овчиннікова та Н. Кобзєва в методиці навчання мов розглядають тренінг як запланований процес модифікації знання, навичок і умінь студента, метод активного навчання, метою якого є розвиток соціальних установок, умінь і навичок [7]. Під час тренінгу створюється неформальне, невимушене спілкування, що відкриває перед групою студентів безліч варіантів розвитку й вирішення проблеми. Як правило, технологія тренінгу робить процес навчання цікавим. Тренінг і традиційні форми навчання мають суттєві відмінності. Традиційне навчання більш орієнтоване на правильну відповідь і, за своєю сутністю, є формою передачі інформації та засвоєння знань. Тренінг, перш за все, орієнтований на формулювання питань і пошук відповідей. На відміну від традиційних форм, технологія тренінгу повністю залучає потенціал студента: рівень і обсяг його компетентності (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність приймати рішення, взаємодія тощо. Як і будь-яке навчальне заняття, тренінг у навчанні мови має певну мету: інформування та набуття учасниками тренінгу нових навичок і вмінь іншомовної комунікації; зміна погляду на проблему і на процес навчання, підвищення здатності студентів позитивно ставитися до себе й до життя.

Дослідники [7] визначили ознаки тренінгу: тренінгова група; тренінгове коло; правила групи; атмосфера взаємодії та спілкування; інтерактивні методи навчання; структура тренінгового заняття; оцінки ефективності тренінгу. Зазначені ознаки можуть бути спрямовані на набуття загальнокультурних навичок і умінь, формування навичок співпраці, навичок аналізу першоджерел і додаткової літератури, навичок логічного мислення, аналізу, підготовки презентації як результату самостійної роботи; оволодіння новими формами навчальної діяльності, формування позитивного ставлення до себе і до оточуючих, пошук ефективних шляхів вирішення проблем.

Г. Захарова розрізняє такі види вправ тренінгу: організаційні; мотиваційні; комунікативні; креативні; розвитку когнітивних процесів; рефлексивні [4]. Під час проведення тренінгових вправ необхідно дотримуватися принципів активності, творчої позиції, усвідомлення своєї поведінки, партнерського спілкування. Системне й послідовне виконання завдань тренінгу протягом академічного року забезпечує розвиток лінгвістичного,

соціолінгвістичного, дискурсивного, стратегічного, соціального, соціокультурного складників іншомовної комунікативної компетенції. Науковці [7] підкреслюють, що використання тренінгу, технології активного навчання, може сприяти соціалізації особистості студента, формуванню умінь співробітництва, отриманню знань шляхом колективної діяльності, здатності приймати рішення на ґрунті толерантного ставлення до протилежної думки; розвитку когнітивних творчих процесів і розвитку іншомовної комунікативної компетенції.

І. Шульга у своїй роботі описала тренінги для розвитку професійно-орієнтованої комунікативної компетентності, зокрема проаналізувала можливості тренінгових технологій для інтенсифікації навчального процесу, визначила структурні елементи тренінгу («епізоди»); описала групову дискусію як базову процедуру тренінгу; за допомогою анкетування виявила актуальні комунікативні ситуації. Дослідниця розглядає тренінг як «перехід від рольових ігор із їхньою чіткою регламентацією граматичного й лексичного наповнення ролі кожного учасника до сценаріїв, що спрямовують навчально-пізнавальну діяльність студентів, що активізує наявні вміння в напрямі вдосконалення стратегій навчання і спілкування» [9 : 249].

У галузі міжкультурних відносин метод тренінгу вперше був запропонований Г. Тріандісом, який уважає, що під час використання цього методу знайомство з міжкультурними відмінностями в міжособистісних відносинах відбувається шляхом програвання ситуацій, які по-різному виявляються в різних культурах. Під час тренінгу, на думку науковця, відбувається знайомство з нерідною культурою за допомогою емоційно забарвленої діяльності, повторного програвання ситуацій та їх аналізу. У результаті стає можливим перенесення отриманих знань на нові ситуації [3]. У культурній антропології США розроблені різні типи тренінгів у галузі міжкультурної комунікації, повну типологію яких представив Р. Бріслін [3].

Виклад основного матеріалу. Комунікативний тренінг складається з таких етапів, як постановка завдання; актуалізація мовленнєвого досвіду студентів; формування уявлення інофонів про сценарії української етикетної взаємодії, ознайомлення з етикетними формами, що функціонують в українській культурі, із поширеними стратегіями й тактиками мовленнєвої поведінки в

різноманітних етикетних ситуаціях; розпізнавання та аналіз етикетних формул в автентичних текстах; тренування вміння правильної мовленнєвої поведінки: 1) з опорою на перфорований текст (текст-кліше) та 2) самостійно – у навчальній мовленнєвій ситуації, організованій викладачем; рефлексія. Наведемо приклади до етапів комунікативного тренінгу з роботи над жанром компліменту.

Етап № 1. Розпочати тренінг можна з інформування студентів про тему заняття та повідомлення викладача про поняття «комплімент» і про національну специфіку компліменту в українській культурі. Комплімент розуміють як приємне для адресата зауваження, люб'язний відгук, знак уваги, що означає симпатію. В українському побутовому та професійному мовленні завжди присутній комплімент, що є ефективним засобом установлення й підтримання гарних стосунків.

В українському мовленнєвому етикеті найбільш поширеними є такі типи компліментів, як комплімент зовнішньому вигляду, комплімент фізичним, внутрішнім, професійним якостям людини, комплімент віку, комплімент родичам і друзям, комплімент помешканню та предметам побуту.

Наприклад, мовленнєві формули компліменту до зовнішнього вигляду: *«Ви – втілення справжньої краси!»*, *«Ти маєш вигляд на всі 100 %»*, *«Твій вишуканий стиль одягу підкреслює твою надзвичайну особистість»*, *«Ти – елегантний, як завжди»*, *«У тебе стильний вигляд»*, *«Тобі личить ця зачіска (ця сукня, цей костюм)»*. У цій групі трапляються компліменти з приводу фізичних рис людини (характеристика очей, волосся, фігури, рук, голосу): *«Дівка, як ягідка»*, *«Очі гарні, як терен»*, *«Гарна, хоч з лиця води напиться»*, *«У тебе ідеальна фігура»*, *«Гарна, мов намальована»*, *«У тебе лебедина шия»*, *«У тебе фігура топ-моделі»*, *«У тебе витончена, елегантна хода»*, *«Твій профіль божественний»*, *«У Вас розкішне волосся, немов казковий водоспад»*, *«Коси, наче шовкова трава»*, *«Ваші очі, як волошки в полі»*, *«Очі, як вишні в росі»*, *«У тебе лагідні руки»*, *«Твої губи, неначе червоний мак»*, *«У Вас приємний голос»*, *«Орел – не козак»*, *«Сокіл – не парубок»*, *«Струнка, як ялинка»*, *«Брови на шнурочку»* тощо. У цій групі функціонують компліменти щодо віку адресата (*«Ти мов дівчинка»*, *«Ти зовсім не змінився»*, *«Ти розквітла»*, *«Ти виріс, змужнів. Уже чоловік»*, *«Час тебе не міняє»*, *«Ця зачіска*

тебе молодить», «У цій сукні ти помолодшала на 10 років»). У «Матеріалах до словника компліментів» О. Кровицької [6] такі приклади складають 26 %. Продуктивність такого виду компліментів засвідчує той факт, що українці у спілкуванні приділяють чимало уваги зовнішнім характеристикам.

Поширеними також є компліменти щодо внутрішніх, моральних якостей людини: «З Вами цікаво спілкуватися», «У Вас гарне почуття гумору», «Я захоплююся Вашою мужністю (Вашим розумом, Вашою наполегливістю, силою духу, витримкою, добротою)», «У тебе ангельський характер», «У тебе такі смішні жарти», «Я тану від твоєї посмішки», «Ви напрочуд уважний», «Ви незвичайно проникливий». Часто згадуються такі загальнолюдські чесноти, як доброта, чуйність, скромність, простота, щедрість, сміливість, рішучість, щирість, чесність, релігійність та інші: «Ви випромінюєте добро», «У Вас щира душа й велике серце», «Мені дуже легко з тобою», «Ти справжній друг». Навіть негативні риси характеру знаходять відображення в українському компліментному мовленні; про них мовиться з гумором: «Гарний, як спить, та ще й до стіни обличчям лежить», «Чорноброва, як риже теля», «Рудий, як собака», «Єгипетська баба», «Гляне – молоко скисне», «Худий, аж ребра світяться», «Не pomoже ні мило, ні вода – коли така врода», «Баба, як тур», «Хороший, та без грошей».

У компліментах виражають оцінку здібностей, професійних якостей людини: «Ви справжній фахівець», «У Вас золоті руки», «Ви майстер на всі руки», «Ви так смачно готуєте», «Ви – неперевершена господиня».

Одним із видів компліменту є група компліментів, що стосуються помешкання, побутових предметів: «Як у вас затишно», «Гарна картина», «У вас будинок – райський куточок».

Завдання першого етапу полягає у формуванні поняття «комплімент» та у збагаченні уявлення про специфіку українського національного етикету всіх студентів полікультурної групи. Щоб актуалізувати культурний досвід іноземних слухачів і спонукати їх до висловлювання, викладач ставить питання: «Чи існують у Вашому національному етикеті правила, що регулюють використання компліменту?», «Які компліменти зазвичай говорять у Вашій країні родичам, колегам, дітям, чоловікові,

жінці?», «Чи можете Ви згадати приклад вдалого або невдалого компліменту?».

Етап № 2 викладач може присвятити формуванню уявлення про правила використання компліменту в українській культурі. Компліментарну формулу слід обирати з урахуванням адресата, його статі, віку, соціального статусу, особистісних характеристик, а також ситуації спілкування. Комплімент має бути доречним і щирим. Головними психологічними умовами досягнення успіху в жанрі компліменту є вміння бачити в людях гарні риси, помічати нове й цікаве, широко радіти цьому, а також уміння прогнозувати можливі реакції адресата компліменту.

Компліментарна формула може бути успішною завдяки незаявленості, оригінальності. Власний комунікативний досвід і спостереження дозволяють нам поділити думку низки дослідників про те, що багато хто з носіїв української мови мають складнощі у створенні оригінальної компліментарної формули й не вміють правильно реагувати на компліменти. Замість тактики прийняття компліменту, тобто висловлення подяки чи відповіді компліментом на комплімент, обирають тактики сперечання, висловлення сумніву щодо правдивості отриманої високої оцінки або тактику іронії. Слід познайомити інофонів із прикладами стереотипних відповідей на комплімент носіїв української мови.

Етап № 3. Основним компонентом тренінгу є розв'язання комунікативних завдань і виконання вправ, побудованих на ґрунті автентичних текстів, наприклад, викладач може використати записи мовлення учасників програм радіо та телебачення, героїв художніх фільмів, розмовного мовлення носіїв мови.

Можна зі студентами розглянути й порівняти негативні репліки-відповіді (відмова від компліменту) з позитивними (прийняття компліменту): негативні – «Ну що Ви! Це завдяки гарній косметиці!», «Це Вам тільки здається! Ви лестите мені! Як Вам не соромно?», «Невже? Чому Ви так думаєте?»; позитивні – «Дякую! Мені дуже приємно!», «Ви також чудово виглядаєте».

Викладач може запропонувати студентам виконати вправи, наприклад: – на розпізнавання формул компліменту: прочитайте діалоги, знайдіть у них компліменти; дайте відповідь на питання *Які мовні засоби використані для створення компліменту?* Пропонуємо такі діалоги: 1. – *Привіт! Маєш чудовий вигляд!* –

Дякую! Щойно з перукарні. – Ця зачіска тобі личить! 2. Вітаю, Натю! Яка стильна сукня! У тебе завжди смак до модних речей! Де купила? У магазині чи замовила в Інтернеті? – Дякую, Машо! Я сама пошила. – Молодець! От золоті руки! Ходімо до мене на чай. Я пригощаю. Уранці спекла пиріг з яблуками. – Дякую, із задоволенням. Я впевнена, що твій пиріг – казка! Пам'ятаю з минулого разу твою смачну домашню піцу. – Дякую, присмню.

– вправи на побудову компліменту за поданою формулою: складіть комплімент за моделлю – 1. *Ви/ ти (дуже гарно, чудово, прекрасно, розкішно) виглядаєте/ виглядаєш; 2. Вам/ тобі личить (ця зачіска, ця сукня, цей костюм, ця сорочка). 3. У Вас/ у тебе (присмний голос, великі очі, гарна фігура, розкішне волосся, гарний смак, світла голова, золоті руки, добре серце); 4. Як Ви/ Ви так (смачно готуєте, гарно співаєте, зрозуміло пояснюєте, гарно граєте на гітарі, гарно танцюєте, мило посміхаєтесь, добре говорите англійською); 5. Як ти/ ти так (класно танцюєш, цікаво розповідаєш про подорожі, багато знаєш про науку, гарно малюєш портрети)! Кому Ви могли б адресувати цей комплімент?*

– вправи на використання формул компліменту в поданому контексті: 1. *Прочитайте діалог за ролями, додайте до тексту пропущені слова, подані в дужках. 2. Прочитайте діалог за ролями, додайте до тексту компліменти.*

– вправи, спрямовані на творче використання формул компліменту, розширення комунікативного запасу студентів: 1. *Дайте відповіді на компліменти викладача. 2. Ви прийшли в гості до українського друга. Скажіть комплімент його матері чи сестрі. 3. Ви зустрілися з подругою. Скажіть їй комплімент.*

– вправи на розпізнавання антикомпліменту: *прочитайте тексти. Дайте відповіді на такі питання: Чи можна подані вислови вважати компліментами? Чому? Як би Ви виправили помилку? 1. Яка в тебе донька красуня! Зовсім на тебе не схожа! 2. Ви дуже милі! Просто прикраса нашого офісу! Але в роботі немає пуття від Вас...*

Етап № 4. Важливим компонентом комунікативного тренінгу є організація рефлексії, що становить роздум, самоспостереження, бажання розуміти власні почуття та вчинки. Рефлексія в мовленнєвій діяльності передбачає не тільки самоспостереження, але й усвідомлення індивідом того, як він сприймається

партнерами зі спілкування, уточнення й переосмислення уявлень про свою мовленнєву поведінку – про відповідність мовним нормам, якостям гарного мовлення, цілям і ситуаціям спілкування – це й дозволяє суб'єкту діяльності краще зрозуміти себе й оточуючих людей. Розвиток рефлексії здійснюється шляхом систематичної організації рефлексивної діяльності на занятті до і / або після проведення комунікативного тренінгу. Предметом роздуму й самооцінки стають відповідність обраних стратегій і тактик цілям спілкування й мовленнєвій ситуації, орієнтація на адресата, властивості мовлення, емоційні переживання.

Висновки. Ефективним методом розвитку готовності до спілкування за умов культурного середовища іншої країни є комунікативний тренінг, під час якого студенти поглиблюють і застосовують знання про національно-культурні особливості країни, мову якої вони вивчають. Крім цього, інофони засвоюють уміння й навички міжкультурної взаємодії, розвивають свою комунікативну компетенцію. Комунікативний тренінг дозволяє комплексно вирішувати завдання формування готовності мовної особистості до спілкування в культурному середовищі іншої країни, сприяє розвитку навичок позитивної соціальної взаємодії та досягненню емоційного комфорту.

Перспективи подальших досліджень полягають, на нашу думку, у розробці мовного та мовленнєвого матеріалу для реалізації програм мовленнєвої поведінки студентів у сценаріях мовленнєвої взаємодії, а також у розробці принципів організації навчального матеріалу в межах тренінгу, системи вправ і завдань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). М.: Изд-во ИКАР, 2009. 448 с.
2. Богдан С. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. К.: «Рідна мова», 1998. 474 с.
3. Бурнард Ф. Тренинг межличностного взаимодействия. СПб.: Питер, 2002. 74 с.
4. Захарова Г.И. Теория и методика психологического тренинга. URL: http://myakushkin.ru/pdf/THEORY_AND_METHODS_OF_PSYCHOLOGICAL_TRAINING.pdf (дата звернення: 15.04.19).

5. Зубець Н. Прагматика компліментного акту мовлення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 22. С. 142–147.
6. Кровицька О. Українська лексикографія: теорія і практика. Львів, 2005. 175 с.
7. Овчинникова И.С., Кобзева Н.А. Тренинг как технология активного обучения. *Молодой ученый*. 2015. № 10. С. 1239–1241.
8. Сидоров С.В. Тренинг как форма активного обучения. *Сайт педагога-исследователя*. URL: <http://si-sv.com/publ/14-1-0-387> (дата звернення: 15.04.19).
9. Шульга І. Тренінг із іноземної мови професійного спрямування для студентів І курсу немовних спеціальностей. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 5 (59). С. 244–252.

REFERENCES

- Azimov, E.G. and Schukin, A.N. (2009). *Novyyiy slovar metodicheskikh terminov i ponyatiy (teoriya i praktika obucheniya yazykam) [A New Dictionary of Methodological Terms and Concepts (theory and practice of teaching languages)]*. M.: IKAR Publishing House [in Russian].
- Bogdan, S. (1998). *Movny etiket ukrainsiv: tradition i sisachasnist [Language etiquette of the Ukrainians: traditions and modernity]*. K.: “Ridna Mova” [in Ukrainian].
- Burnard, F. (2002). *Trening mezhlchnostnogo vzaimodeystviya [Training interpersonal interaction]*. Saint Petersburg: Peter [in Russian].
- Krovitska, O. (2005). *Ukrainska leksykohrafiia: teoriia i praktyka [Ukrainian lexicography: theory and practice]*. Lviv [in Ukrainian].
- Ovchinnikova, I.S. and Kobzeva, N.A. (2015). *Trening kak tehnologiya aktivnogo obucheniya [Training as a technology of active teaching/learning]*. *Molodoy ucheniy [Young scientist]*, 10, pp. 1239–1241 [in Russian].
- Shulga, I. (2016). *Treninh iz inozemnoi movy profesiinoho spriamuvannia dlia studentiv i kursu nemovnykh spetsialnostei [Professional language training from the foreign language for undergraduate students in non-language specialties]*. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies]*, 5 (59), pp. 244–252 [in Ukrainian].
- Sidorov, S.V. *Trening kak forma aktivnogo obucheniya [Training as a form of active learning]*. *Sayt pedagoga-issledovatelya [The site of the teacher-*

- researcher]. Available at: <http://si-sv.com/publ/14-1-0-387> [Accessed April 15, 2019] [in Russian].
- Zakharova G.I. (2008). *Teoriya i metodika psihologicheskogo treninga [Theory and methods of psychological training]*. Available at: http://myakushkin.ru/pdf/THEORY_AND_METHODS_OF_PSYCHOLOGICAL_TRAINING.pdf [Accessed April 15, 2019] [in Russian].
- Zubec, N. (2015). Prahmatyka komplimentnoho aktu movlennia [Pragmatics of a complimenting speech]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu [Scientific Bulletin of Kherson State University]*, 22, pp. 142–147 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 17.04.2019

Лагута Тетяна Миколаївна, канд. філол. наук, доцент кафедри мовної підготовки 2 Навчально-наукового інституту міжнародної освіти Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (61022, Харків, майдан Свободи, 4); e-mail: tatianalaguta0@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000-0002-7617-8038>.

Лагута Татьяна Николаевна, канд. филол. наук, доцент кафедры языковой подготовки 2 Учебно-научного института международного образования Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина (61022, Харьков, площадь Свободы, 4); e-mail: tatianalaguta0@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000-0002-7617-8038>.

Tatiana Laguta, PhD in Philology, Associate Professor, Language Training Department 2, Institute of International Education for Study and Research, V.N. Karazin Kharkiv National University (61022, Kharkiv, 4 Svoboda Square); e-mail: tatianalaguta0@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000-0002-7617-8038>.

Вержанська Ольга Миколаївна, канд. філос. наук, доцент кафедри мовної підготовки 2 Навчально-наукового інституту міжнародної освіти Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (61022, Харків, майдан Свободи, 4); e-mail: Olga_5tak@mail.ru; orcid: <http://orcid.org/0000-0003-1798-5152>.

Вержанская Ольга Николаевна, канд. филос. наук, доцент кафедры языковой подготовки 2 Учебно-научного института международного образования Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина (61022, Харьков, площадь Свободы, 4); e-mail: Olga_5tak@mail.ru; orcid: <http://orcid.org/0000-0003-1798-5152>.

Olga Verzhanskaya, PhD in Philosophy, Associate Professor, Language Training Department 2, Institute of International Education for Study and Research, V.N. Karazin Kharkiv National University (61022, Kharkiv, 4 Svoboda Square); e-mail: Olga_5tak@mail.ru; orcid: <http://orcid.org/0000-0003-1798-5152>.